

LIETUVOS BANKAS
EUROSISTEMA

Tarpusavio skolinimo platformos operatorių veiklos apžvalga

Analizė ir tyrimai

2020 m. Nr. 7

Tarpusavio skolinimo platformos operatorių veiklos apžvalga

Leidinį parengė
Priežiūros tarnybos
Finansinių paslaugų ir rinkų priežiūros departamento
Kredito ir mokėjimo paslaugų priežiūros skyrius

Pasiteirauti:

info@lb.lt

+370 800 50 500

© Lietuvos bankas, 2020
Gedimino pr. 6, LT-01103 Vilnius
www.lb.lt

Leidžiama perspausdinti švietimo ir nekomerciniais tikslais, jei nurodomas šaltinis.

Apžvalgoje pateikiama apibendrinta informacija apie Lietuvos tarpusavio skolinimo platformos operatorių veiklą 2020 m. pirmąjį pusmetį.

2020 m. pirmojo pusmečio pabaigoje viešuosiuose TSPO, veikiančių pagal VKĮ, sąrašuose buvo 5 bendrovės, turinčios teisę teikti ir administruoti vartojimo kreditus. Tačiau tik 3 iš jų aktyviai vykdė TSPO veiklą.

Finansų rinkoms susidūrus su sunkumais dėl prasidėjusios COVID-19 pandemijos, Lietuvos bankas, norėdamas įvertinti susidariusią situaciją ir galimą COVID-19 poveikį Lietuvos tarpusavio skolinimo platformos operatorių veiklai, atliko 2019 ir 2020 m. aktyviai veiklą vykdžiusių tarpusavio skolinimo platformos operatorių rinkos tendencijų analizę.

Rengiant analizę remtasi Vartojimo kredito davėjų privalomos informacijos teikimo Lietuvos bankui taisyklėse, patvirtintose Lietuvos banko valdybos 2012 m. gruodžio 6 d. nutarimu Nr. 03-248, nustatyta tvarka tarpusavio skolinimo platformos operatorių Lietuvos bankui pateikta informacija.

Apžvalgoje vartojamos sąvokos suprantamos taip, kaip jos apibrėžtos Lietuvos Respublikos vartojimo kredito įstatyme ir Vartojimo kredito davėjų privalomos informacijos teikimo Lietuvos bankui taisyklėse.

Vartojimo kredito rinkos ketvirčių statistiką *Excel* formatu galite rasti Lietuvos banko interneto [svetainėje](#).

Santrumpos ir sąvokos

pradelstas vartojimo kreditas	vartojimo kredito sutartis, kai mokėjimas buvo pradelstas daugiau kaip 30 kalendorinių dienų iš eilės
susietojo vartojimo kredito sutartis	vartojimo kredito sutartis, kai i) vartojimo kreditas yra skirtas konkrečių prekių tiekimo ar konkrečių paslaugų teikimo sutarčiai finansuoti ir ii) prekių tiekimo ar paslaugų teikimo ir vartojimo kredito sutartys sudaro vieną komercinį sandorį
TSP	tarpusavio skolinimo platforma (pagal VKĮ)
TSPO	tarpusavio skolinimo platformos operatorius (pagal VKĮ)
vartojimo kreditas	pagal vartojimo kredito sutartį suteiktas vartojimo kreditas, įskaitant sąskaitos kreditavimo sutartis ir susietojo vartojimo kredito sutartis
VKD (kredito įstaiga)	vartojimo kredito davėjas, vykdamas veiklą kaip bankas, specializuotas bankas, užsienio banko filialas, užsienio bankas, veikiantis neįsteigęs filialo LR, kredito unija, centrinė kredito unija
VKD (ne kredito įstaiga)	vartojimo kredito davėjas, kuris nėra kredito įstaiga
VKĮ	Lietuvos Respublikos vartojimo kredito įstatymas

TARPUSAVIO SKOLINIMO PLATFORMOS OPERATORIŲ VEIKLA 2020 M. PIRMAJŲ PUSMETŲ

Kasmet nuosekliai vidutiniškai didėjęs po 20 proc., VKD (ne kredito įstaigų) vartojimo kreditų portfelis nustojo augti ir per šių metų pirmąjį ketvirtį, palyginti su 2019 m. pabaiga, pirmą kartą mažėjo.

Bendra likusi gražinti VKD (ne kredito įstaigų) vartojimo kreditų suma sumažėjo 51,6 mln. Eur, t. y. nuo 715,3 mln. iki 663,7 mln. Eur, ir tai sudarė šiek tiek daugiau nei 7 proc.

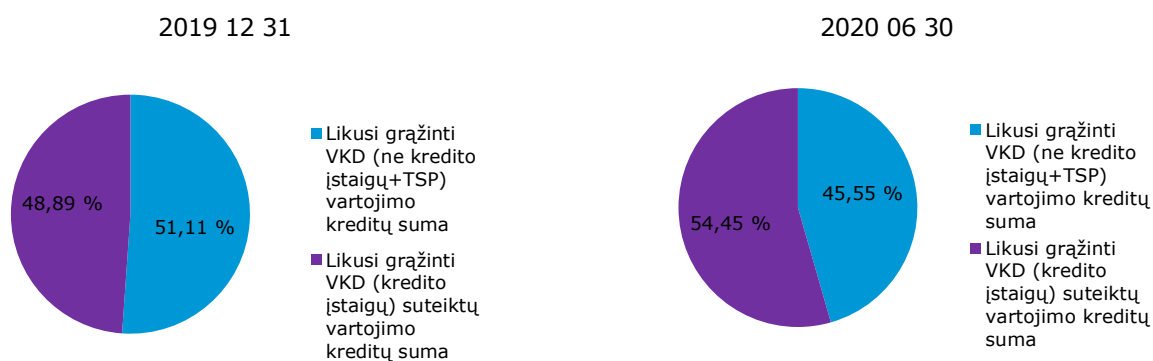
Per šių metų antrąjį ketvirtį, palyginti su 2020 m. pirmojo ketvirčio pabaiga, bendra likusi gražinti VKD (ne kredito įstaigų) vartojimo kreditų suma sumažėjo dar apie 14,5 mln. Eur, t. y. iki 649,2 mln. Eur, ir tai sudarė šiek tiek daugiau nei 2 proc.

Per šių metų pirmąjį ketvirtį bendra likusi gražinti VKD (kredito įstaigų) vartojimo kreditų suma padidėjo 85,4 mln. Eur, t. y. nuo 684,1 mln. iki 769,5 mln. Eur, ir tai sudarė apie 12,5 proc. Per šių metų antrąjį ketvirtį ji dar nežymiai paaugo iki 776,1 mlrd. Eur.

Vartojimo kreditų portfelio VKD (ne kredito įstaigų) susitraukimui įtaką darė šių metų pirmojo ketvirčio pabaigoje prasidėjusi koronaviruso (COVID-19) pandemija ir įvestas karantinas, pakoregavęs vartotojų skolinimosi tendencijas, kita priežastis – vartojimo kredito davėja AB „Mokilizingas“ buvo prijungta prie „AS Inbank filialo“, todėl buvusios VKD (ne kredito įstaigos) AB „Mokilizingas“ vartojimo kreditų portfelis „perėjo“ į VKD (kredito įstaigos) „AS Inbank filialo“ vartojimo kreditų portfelį.

Vartojimo kreditų portfelio likusios gražinti suteiktų vartojimo kreditų sumos rinkos dalis, tenkanti kredito ir ne kredito įstaigoms, pasiskirsto beveik po lygiai (žr. 1 pav.).

1 pav. Vartojimo kreditų portfelio pasiskirstymas tarp kredito ir ne kredito įstaigų laikotarpio pabaigoje

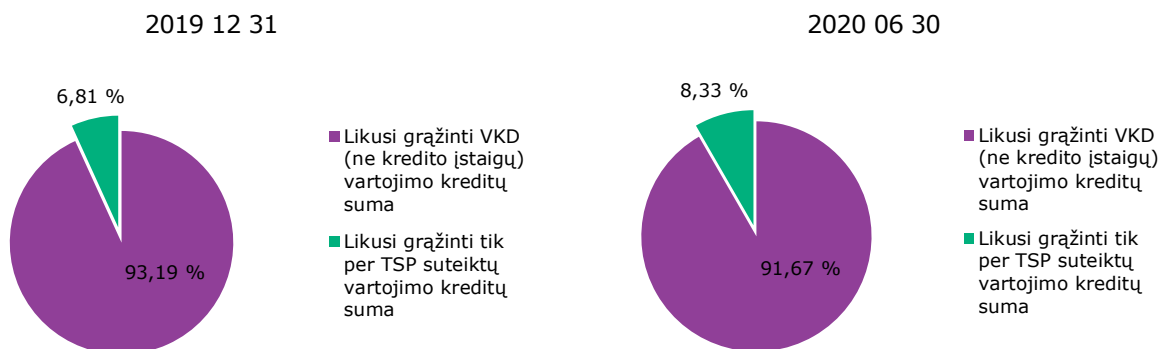

Šaltinis: Lietuvos bankas.

Tačiau per TSP suteikiamų vartojimo kreditų portfelis kasmet nuosekliai auga. Per šių metų pirmąjį ketvirtį, palyginti su 2019 m. pabaiga, portfelis toliau augo, o likusi gražinti tik per TSP suteiktų vartojimo kreditų suma padidėjo šiek tiek mažiau kaip 3 mln. Eur, t. y. paaugo nuo 48,7 mln. iki 51,5 mln. Eur, ir tai sudarė šiek tiek mažiau nei 6 proc. Per šių metų antrąjį ketvirtį augimas buvo mažesnis, likusi gražinti tik per TSP suteiktų vartojimo kreditų suma padidėjo 2,5 mln. Eur, t. y. paaugo nuo 51,5 mln. iki 54 mln. Eur, ir tai sudarė 4,6 proc.

Likusi gražinti tik per TSP suteiktų vartojimo kreditų sumos dalis VKD (ne kredito įstaigų) vartojimo kreditų portfelyje auga ir 2020 m. birželio 30 d. sudarė šiek tiek daugiau nei 8 proc. (žr. 2 pav.)

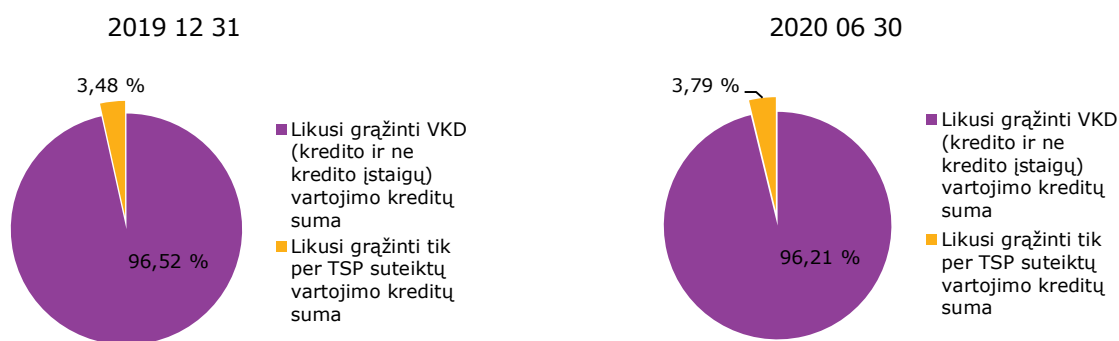
2 pav. Likusi gražinti tik per TSP suteiktų vartojimo kreditų dalis VKD (ne kredito įstaigų) vartojimo kreditų portfelyje laikotarpio pabaigoje

Šaltinis: Lietuvos bankas.

Likusi gražinti tik per TSP suteiktų vartojimo kreditų sumos dalis bendrame VKD (kredito ir ne kredito įstaigų) vartojimo kreditų portfelyje nežymiai auga, ir 2020 m. birželio 30 d. sudarė beveik 4 proc (žr. 3 pav.).

3 pav. Likusi gražinti tik per TSP suteiktų vartojimo kreditų dalis bendrame VKD (kredito ir ne kredito įstaigų) vartojimo kreditų portfelyje laikotarpio pabaigoje

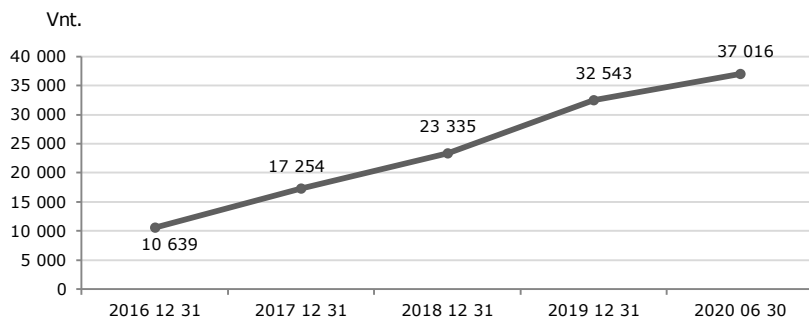
Šaltinis: Lietuvos bankas.

Per TSP investavusių investuotojų skaičius pastaraisiais metais kasmet auga (žr. 4 pav.). Per paskutinius dvejus metus vidutiniškai per TSP investavusių investuotojų skaičius paaugdavo po daugiau kaip 35 proc. Per šių metų pirmąjį pusmetį, palyginti su 2019 m. pabaiga, investuotojų skaičius išaugo iki 37 tūkst., nors augimas buvo tik 14 proc.

TSPO teigimu, investuotojų noras pasitraukti iš TSP parduodant paskolas buvo išaugęs nuo 2020 m. kovo vidurio iki pabaigos. Vėliau situacija stabilizavosi ir 2020 m. balandžio–gegužės mėn. TSPO nepastebėjo, kad parduodamų paskolų skaičius būtų didesnis nei įprastai. TSPO teigimu, 2020 m. gegužės mėn. naujų

investuotojų registracijų skaičius buvo mažas, palyginti su 2020 m. sausio ir vasario mėn., t. y. gegužės mėn. naujų investuotojų užsiregistravo maždaug 30 proc. mažiau nei 2020 m. sausio ir vasario mėn.

4 pav. Investuotojų skaičius

Šaltinis: Lietuvos bankas.

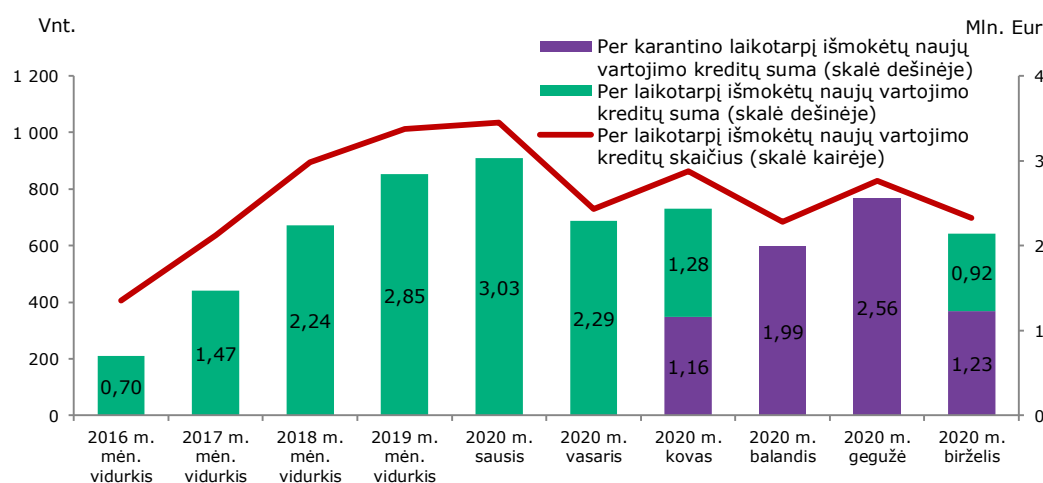
PER TSP TEIKIAMŲ NAUJŲ VARTOJIMO KREDITŲ TENDENCIJA IKI KARANTINO ĮVEDIMO LIETUVOJE IR KARANTINO METU

Analizuojant duomenis apie naujus vartojimo kreditus, 2020 m. suteiktus per TSP, matyti, kad gyventojų skolinimasis 2020 m. balandžio mėn. buvo sumažėjęs, tačiau nuo 2020 m. gegužės mėn. rinka po truputį vėl grįžta į 2019 m. lygį (žr. 5 pav.).

2020 m. iki karantino įvedimo Lietuvoje vidutinis vartojimo kredito gavėjų skolinimasis per TSP terminas buvo 3 m. Palyginti su 2019 m., jis išliko toks pats, tačiau vidutinė vartojimo kredito gavėjų skolinamasi suma paaugo šiek tiek daugiau kaip 8,9 proc. – nuo 2,8 tūkst. iki šiek tiek daugiau kaip 3 tūkst. Eur.

Karantino laikotarpiu vidutinė vartojimo kredito gavėjų per TSP skolinamasi suma siekė taip pat apie 3 tūkst. Eur. Skolinimasis terminas išliko toks pats kaip ir prieš karantino įvedimą.

5 pav. Tik per TSP per atitinkamą mėnesį suteiktų naujų vartojimo kreditų skaičiaus ir sumos tendencija

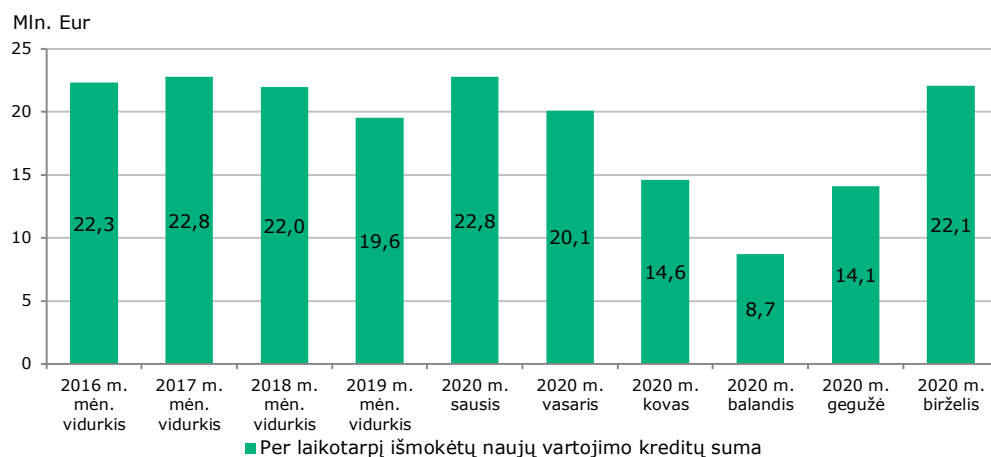
Šaltinis: Lietuvos bankas.

Palyginus 2020 m. tik per TSP suteikiamų naujų vartojimo kreditų sumą su VKD (kredito įstaigų) ir su VKD (ne kredito įstaigų) suteikiamų naujų vartojimo kreditų sumomis, kaip matyti pateiktuose paveiksluose (žr. 6–7

pav.), akivaizdu, kad 2020 m. balandžio mėn. suteikiamų naujų vartojimo kreditų suma buvo ypač sumažėjusi, tačiau vėlesniais mėnesiais ji vėl pradeda augti.

2020 m. balandžio mėn. per TSP buvo suteikta tik 1,99 mln. Eur naujų vartojimo kreditų. Palyginti su 2020 m. sausio mėn. duomenimis, sumažėjimas sudarė apie 34 proc.

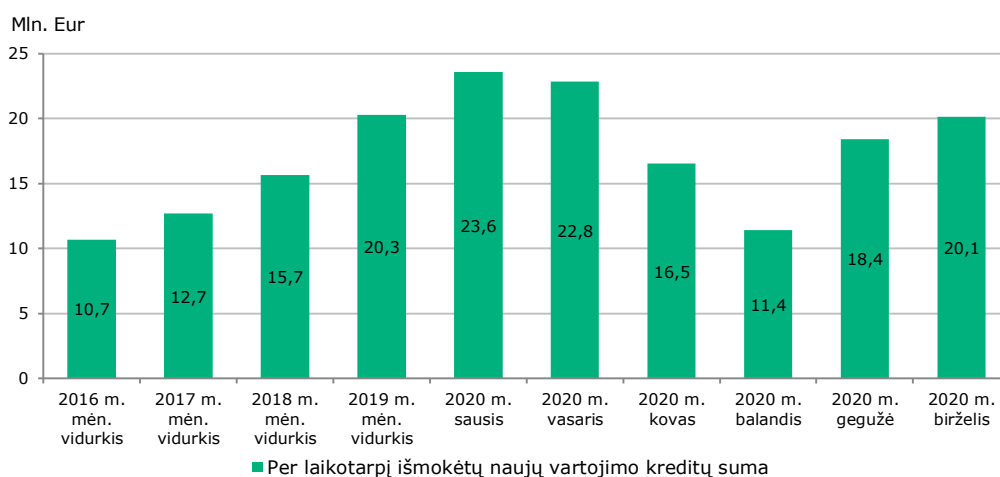
6 pav. VKD (kredito įstaigų) per atitinkamą mėnesį suteiktų naujų vartojimo kreditų (neįskaitant susietojo vartojimo kreditų) sumos tendencija

Šaltinis: Lietuvos bankas.

2020 m. balandžio mėn. VKD (kredito įstaigos) buvo suteikusios 8,7 mln. Eur naujų vartojimo kreditų. Palyginti su 2020 m. sausio mėn. duomenimis, sumažėjimas sudarė net 62 proc.

7 pav. VKD (ne kredito įstaigų) per atitinkamą mėnesį suteiktų naujų vartojimo kreditų (neįskaitant susietojo vartojimo kreditų) sumos tendencija¹

Šaltinis: Lietuvos bankas.

2020 m. balandžio mėn. VKD (ne kredito įstaigos) buvo suteikusios 11,4 mln. Eur naujų vartojimo kreditų. Palyginti su 2020 m. sausio mėn. duomenimis, sumažėjimas sudarė apie 52 proc.

¹ 2020 m. VKD (ne kredito įstaigų) duomenys neišsamūs.

VARTOJIMO KREDITŲ KAINOS TENDENCIJA

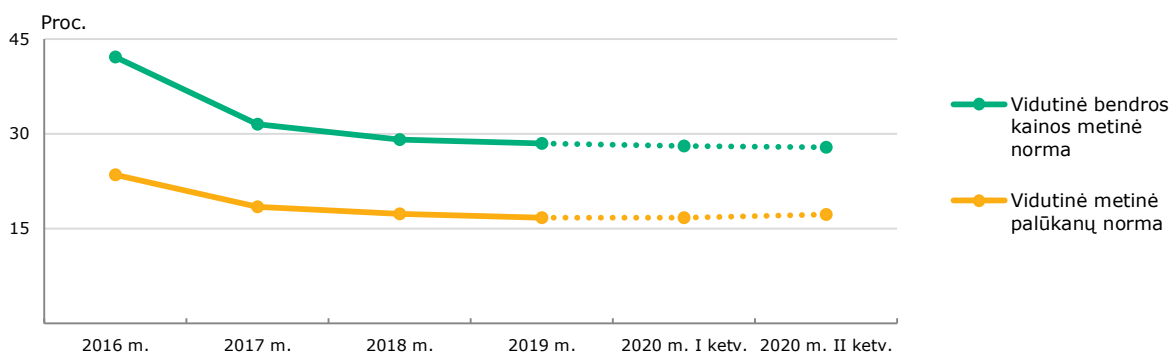
Per TSP suteiktų vartojimo kreditų 2019 m. vidutinė palūkanų norma, palyginti su VKD (kredito įstaigų) suteiktų vartojimo kreditų vidutine palūkanų norma (10,3 %), buvo didesnė apie 62 proc. ir siekė apie 17 proc. Per šių metų pirmąjį ir antrąjį ketvirčius per TSP suteiktų vartojimo kreditų vidutinė palūkanų norma nesumažėjo ir atitinkamai siekė 16,7 ir 17,2 proc. O VKD (kredito įstaigų) suteiktų vartojimo kreditų vidutinė palūkanų norma mažėjo ir sudarė atitinkamai 2020 m. pirmąjį ketvirtį 9 proc., o antrąjį ketvirtį – 8,9 proc. (žr. 8 ir 10 pav.).

Tačiau VKD (ne kredito įstaigų) suteiktų vartojimo kreditų 2019 m. vidutinė palūkanų norma, palyginti su per TSP suteiktų vartojimo kreditų vidutine palūkanų norma (17 %), buvo didesnė apie 35 proc. ir beveik siekė 23 proc. (žr. 8 ir 9 pav.).

Analizuojant per TSP suteiktų vartojimo kreditų vidutines palūkanų normas, nustatyta, kad 2020 m. sausio mėn., palyginti su 2019 m., vidutinė palūkanų norma pakilo ir beveik siekė 18 proc. 2020 m. vasario mėn., palyginti su ankstesniu mėnesiu, pastebimas vidutinės palūkanų normos mažėjimas, tačiau prasidėjus karantinui 2020 m. balandžio mėn. pastebima šiek tiek, t. y. 1,7 proc., didesnė vidutinė palūkanų norma. Palyginti su 2019 m. svertiniu vidurkiu, 2020 m. birželio mėn. vidutinė palūkanų norma vėl mažėjo ir grįžo į 2019 m. lygį.

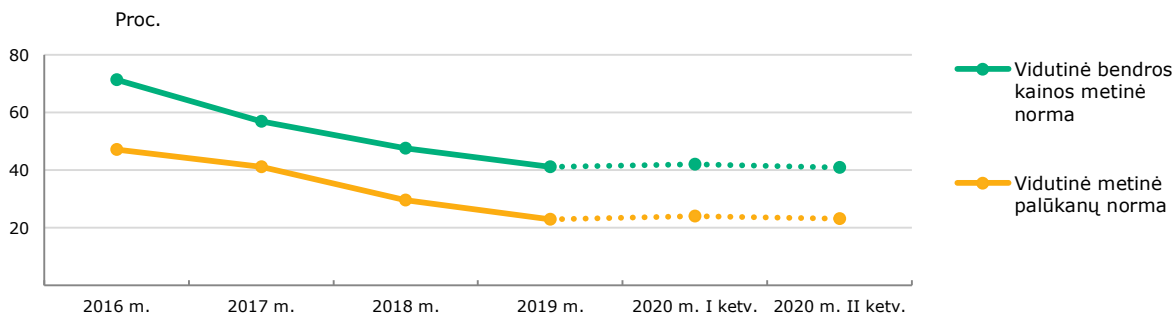
TSPO teigimu, siekdami paskatinti investuotojus aktyviau investuoti į vartojimo kreditus TSP, TSPO karantino laikotarpiu didino vartojimo kreditų palūkanas.

8 pav. Vartojimo kreditų, suteiktų tik per TSP, kainos tendencija

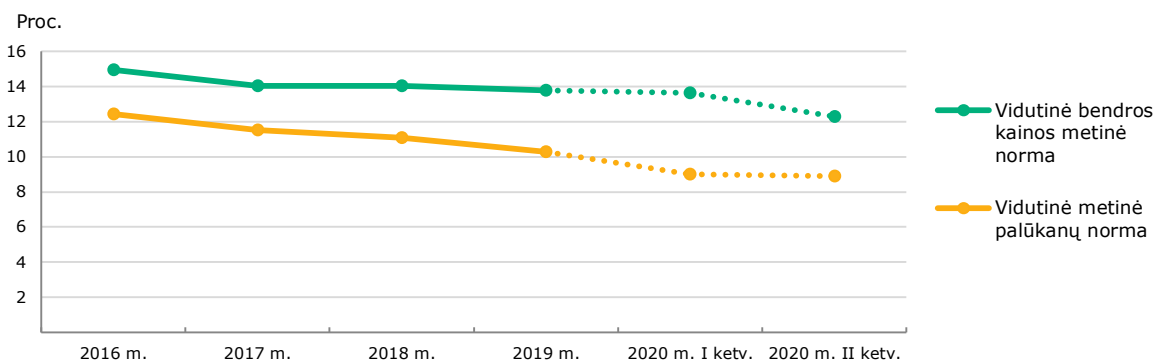
Šaltinis: Lietuvos bankas.

9 pav. VKD (ne kredito įstaigų) suteiktų vartojimo kreditų kainos tendencija

Šaltinis: Lietuvos bankas.

10 pav. VKD (kredito įstaigų) suteiktų vartojimo kreditų kainos tendencija

Šaltinis: Lietuvos bankas.

PER TSP SUTEIKTŲ VARTOJIMO KREDITŲ PORTFELIO BŪKLĖ

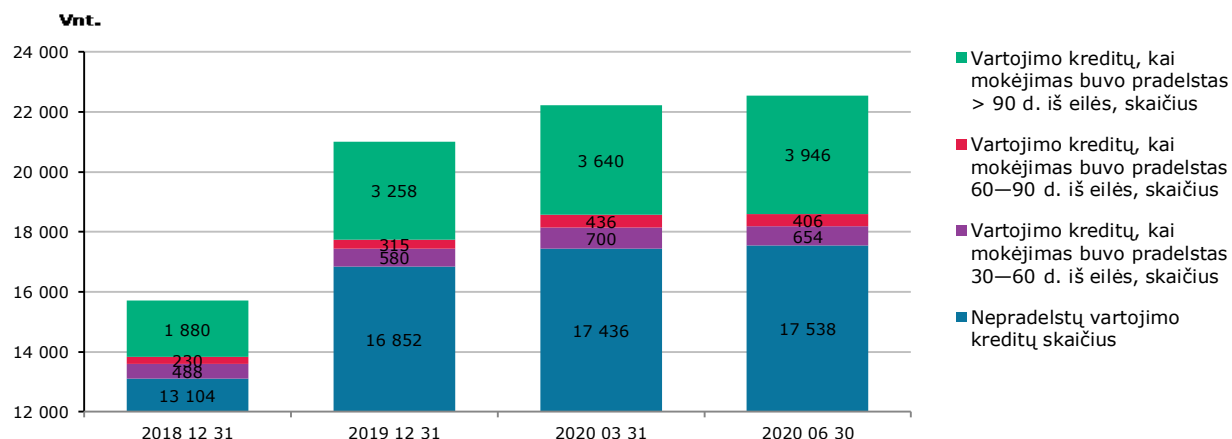
Bendras vartojimo kredito gavėjų pradelstų vartojimo kreditų skaičius ir suma nežymiai didėja.

Kadangi vis dar nėra aiški COVID-19 pandemijos įtaka Lietuvos namų ūkiams ilguoju laikotarpiu, TSPO aktyviai dirba su vartojimo kredito gavėjais, siekdami sumažinti jų vėlavimus mokėti įmokas, griežčiau vertina vartojimo kredito gavėjus, kurie kreipiasi dėl naujų vartojimo kreditų suteikimo.

2020 m. kovo 31 d. duomenimis, palyginti su 2019 m. gruodžio 31 d. duomenimis, pradelstų vartojimo kreditų skaičius nežymiai auga, t. y. pradelstų vartojimo kreditų buvo šiek tiek daugiau kaip 4,7 tūkst., arba apie 0,6 tūkst. daugiau pradelstų vartojimo kreditų. 2020 m. kovo 31 d. duomenimis, pradelstų vartojimo kreditų skaičius sudarė 21,5 proc. visų per TSP suteiktų vartojimo kreditų.

2020 m. birželio 30 d. duomenimis, palyginti su 2020 m. kovo 31 d. duomenimis, pradelstų vartojimo kreditų skaičius auga, t. y. pradelstų vartojimo kreditų buvo šiek tiek daugiau nei 5 tūkst., arba apie 0,3 tūkst. daugiau pradelstų vartojimo kreditų (žr. 11 pav.). 2020 m. birželio 30 d. duomenimis, pradelstų vartojimo kreditų skaičius sudarė 22 proc. visų per TSP suteiktų vartojimo kreditų.

11 pav. Pradelstų vartojimo kreditų, suteiktų per TSP, skaičius atitinkamo laikotarpio pabaigoje

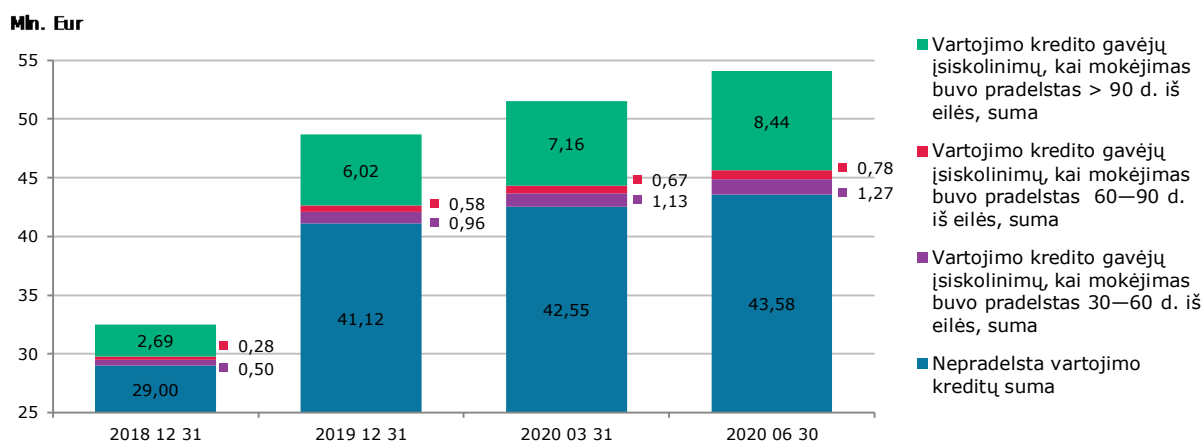
Šaltinis: Lietuvos bankas.

Įsiskolinimo pagal pradelstus vartojimo kreditus suma 2020 m. kovo 31 d., palyginti su 2019 m. gruodžio 31 d. duomenimis, padidėjo nuo 7,56 mln. iki 8,96 mln. Eur.

2020 m. kovo 31 d. įsiskolinimo pagal pradelstus vartojimo kreditus suma sudarė 17 proc. bendros likusios gražinti per TSP suteiktos vartojimo kreditų sumos.

2020 m. birželio 30 d. duomenimis, palyginti su 2020 m. kovo 31 d. duomenimis, įsiskolinimo pagal pradelstus vartojimo kreditus suma irgi auga – nuo 8,96 mln. iki 10,49 mln. Eur (žr. 12 pav.). 2020 m. birželio 30 d. įsiskolinimo pagal pradelstus vartojimo kreditus suma sudarė 19 proc. bendros likusios gražinti per TSP suteiktos vartojimo kreditų sumos.

12 pav. Pradelstų vartojimo kreditų, suteiktų per TSP, suma atitinkamo laikotarpio pabaigoje

Šaltinis: Lietuvos bankas.

APIBENDRINIMAI IR IŠVADOS:

- Likusi gražinti per TSP suteikiamų vartojimo kreditų sumos rinkos dalis VKD (ne kredito įstaigų) vartojimo kreditų portfelyje auga ir 2020 m. pirmojo pusmečio pabaigoje sudarė daugiau nei 8 proc.
- Likusi gražinti per TSP suteikiamų vartojimo kreditų sumos rinkos dalis bendrame VKD (kredito ir ne kredito įstaigų) vartojimo kreditų portfelyje irgi labai nežymiai auga ir 2020 m. pirmojo pusmečio pabaigoje sudarė beveik 4 proc.
- Nors TSPO nuogaštuoja, kad investuotojų noras pasitraukti iš TSP buvo išaugęs nuo 2020 m. kovo vidurio, o naujų investuotojų registracijų skaičius tebėra mažas, tačiau bendras visų per TSP investavusių investuotojų skaičius auga ir 2020 m. pirmojo pusmečio pabaigoje jau siekė 37 tūkst.
- Gyventojų skolinimasis labiausiai buvo susitraukęs 2020 m. balandžio mėn. VKD (kredito įstaigos) šį mėnesį buvo suteikusios tik 8,7 mln. Eur naujų vartojimo kreditų ir tai sudarė net 62 proc. mažiau nei 2020 m. sausio mėn. VKD (ne kredito įstaigos) atitinkamai suteikė 11,4 mln. Eur naujų vartojimo kreditų ir tai sudarė 52 proc. mažiau nei 2020 m. sausio mėn., tačiau atitinkamai per TSP suteikiamų naujų vartojimo kreditų sumos sumažėjimas sudarė 34 proc. ir buvo mažiausias, palyginti su VKD (kredito ir ne kredito įstaigomis), tačiau skaitine išraiška siekė tik kiek daugiau nei 1 mln. Eur. TSPO teigimu, TSPO dažniausiai investuoja į tuos vartojimo kreditus, kurie per tam tikrą laiką nesuinvestuojami investuotojų (paskolos davėjų). Taip pat, investuotojams nepradėjus aktyviau investuoti, didesnę dalį vartojimo kreditų finansuodavo patys TSPO. Gali būti, kad dėl šios priežasties per TSP suteikiamų naujų vartojimo kreditų sumos sumažėjimas buvo mažiausias.
- Gyventojams 2020 m. antrąjį ketvirtį pigiausiai vartojimo kreditus teikė VKD (kredito įstaigos). Jos 2020 m. antrąjį ketvirtį vartojimo kreditus teikė vidutiniškai už 8,9 proc. metines palūkanas, o vidutinė bendros vartojimo kredito kainos metinė norma siekė 12,3 proc. Palyginti su VKD (ne kredito įstaigų) ir tik per TSP suteikiamų vartojimo kreditų 2020 m. antrąjį ketvirtį kainomis, tik per TSP

suteikiamų naujų vartojimo kreditų vidutinė palūkanų norma siekė apie 17 proc. ir ji buvo mažesnė nei VKD (ne kreditų įstaigų) teikiamų naujų vartojimo kreditų vidutinė palūkanų norma, kuri siekė apie 23 proc. Atitinkamai vidutinė bendros kredito, suteikiamo per TSP, kainos norma siekė 28 proc., o VKD (ne kredito įstaigų) – 41 proc.

- TSPO, norėdami didinti savo vartojimo kredito portfelius, turi konkuruoti su kitais VKD (ne kredito įstaigomis) sąlyginai mažesnėmis palūkanomis. Nors per TSP suteiktų vartojimo kreditų sumos rinkos dalis nėra reikšmingai didelė, tačiau tai, kad VKD (kredito įstaigos) noriau teikia mažesnės rizikos vartojimo kreditą, o VKD (ne kreditų įstaigų) teikiamų naujų vartojimo kreditų vidutinė palūkanų norma sąlyginai didesnė, galėjo lemti, kad gyventojai skolinosi būtent per TSP.
- Per TSP suteikiamų vartojimo kreditų portfelis kasmet nuosekliai auga, tačiau atitinkamai auga ir pradelstų vartojimo kreditų, suteiktų per TSP, suma. 2020 m. birželio 30 d. įsiskolinimo pagal pradelstus vartojimo kreditus suma sudarė 19 proc. bendros likusios grąžinti per TSP suteiktos vartojimo kreditų sumos.